

Poduzetništvo i samozapošljavanje - primjeri dobre prakse

Marijana Bolarić Škare, Odjel pripreme za zapošljavanje, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Središnja služba, Radnička cesta 1, Zagreb, 10 000, Republika Hrvatska, Tel: +385 1 6126 000, Faks: +385 1 6126 039, Email: marijana.bolaric.skare@hzz.hr

Sažetak

Cilj gospodarske politike Vlade Republike Hrvatske jest uspostaviti konkurentno, društveno i ekološki odgovorno, na znanju utemeljeno i izvozno usmjereno tržišno gospodarstvo. U nastojanju da se dostigne cilj gospodarske politike (postupno povećanje stope rasta gospodarstva kako bi se do 2015. godine kretala na razini od oko 5%), buduće mjere usmjerene su na gospodarski rast i novo zapošljavanje, gospodarski oporavak i razvoj poduzetništva, aktivne mjere zapošljavanja, stvaranje nove industrijske politike, unaprjeđenje poslovnoga okruženja, razvoj institucija i poticanje novih investicija, tehnološki razvoj, jačanje konkurentnosti itd. Poduzetništvo i samozapošljavanje kao oblik smanjenja nezaposlenosti važan su dio aktivne politike tržišta rada u Hrvatskoj, odnosno aktivnih mjera zapošljavanja. U radu će biti prikazani neki od primjera dobrih praksi u 2011. godini koji se odnose na samozapošljavanje nezaposlenih osoba te provođenje mjera aktivne politike zapošljavanja za žene u nepovoljnom položaju na tržištu rada.

Ključne riječi: *samozapošljavanje, poduzetništvo, proizvodnja, žene na tržištu rada*

1. Uvod

Krajem prosinca 2011. godine u evidenciji Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje bilo je registrirano 315.438 osoba, a prosječna stopa nezaposlenosti za 2011. godinu iznosila je 17,8 %. Prema podacima za ožujak 2012. godine stopa registrirane nezaposlenosti iznosila je 20 % te je na godišnjoj razini viša za 0,9 postotnih bodova u odnosu na ožujak 2011. godine (Državni zavod za statistiku, travanj 2012.). Krajem ožujka 2012. godine u evidenciji Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje bilo je registrirano oko 3 % više nezaposlenih osoba u odnosu na ožujak 2011. godine. Što se tiče nezaposlenosti u eurozoni – ona je narasla do najveće razine u posljednjih 15 godina i prema podacima za ožujak iznosi gotovo 11 %, dok je nezaposlenost u Europskoj uniji ostala na 10,2%. Bez obzira na ne baš impresivnu statistiku, tijekom 2011. godine ostvaren je veliki broj dobrih inicijativa usmjerenih na stvaranje boljih prilika za zapošljavanje, posebice pomoću aktivnosti usmjerenih na samozapošljavanje nezaposlenih osoba. Sukladno Strategiji za pametan, održiv i uključiv razvoj (European Commission, 2010), prioritetna područja prepoznata su upravo u razvoju gospodarstva temeljenog na znanju i inovacijama, promicanju učinkovitijeg i konkurentnijeg gospodarstva te promicanju zapošljavanja u cilju socijalne i prostorne kohezije. U skladu s navedenim smjernicama, cilj gospodarske politike Vlade Republike Hrvatske jest uspostaviti konkurentno, društveno i ekološki odgovorno, na znanju utemeljeno i izvozno usmjereno tržišno gospodarstvo. U nastojanju da se dostigne cilj gospodarske politike (postupno povećanje stope rasta gospodarstva kako bi se do 2015. godine kretala na razini od oko 5%), buduće mjere usmjerene su na gospodarski rast i novo zapošljavanje, gospodarski oporavak i razvoj poduzetništva, aktivne mjere zapošljavanja,

stvaranje nove industrijske politike, unaprjeđenje poslovnoga okruženja, razvoj institucija i poticanje novih investicija, tehnološki razvoj, jačanje konkurentnosti itd.

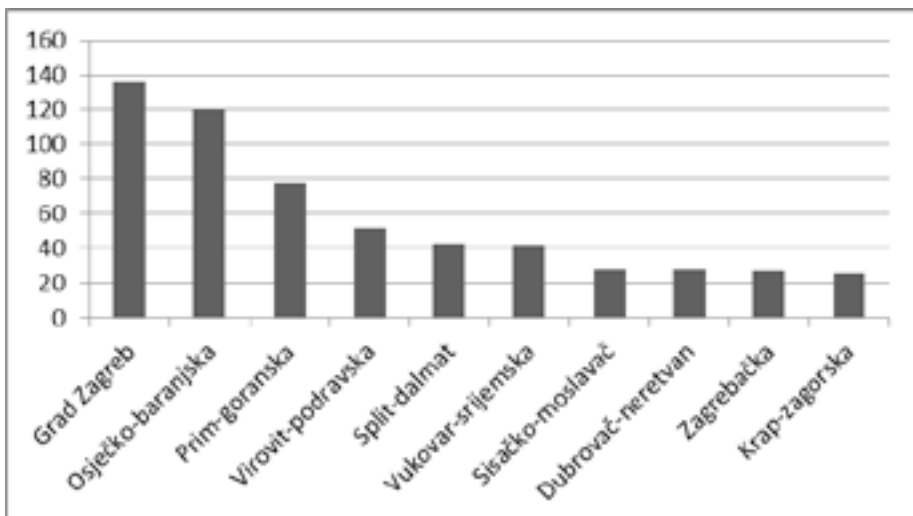
Aktivne mjere zapošljavanja posebno su usmjerene na zapošljavanje mladih i visokoobrazovanih ljudi te radno aktivnih osoba srednje životne dobi; uključuju potpore za obrazovanje te posebno potiču zapošljavanje žena s naglaskom na tzv. teže zapošljivim skupinama; uključuju potpore za samozapošljavanje i mjere za otvaranje radnih mjesta za osobe s invaliditetom. U radu će biti predstavljeni neki od primjera dobrih praksi provođenja mjera aktivne politike zapošljavanja kroz provođenje mjere potpore za zapošljavanje, temeljem Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja 2011. – 2012., te kroz provođenje aktivnosti projekta „Žene na tržištu rada“.

2. Potpore za samozapošljavanje

Prema Nacionalnom planu za poticanje zapošljavanja 2011. – 2012., mjere aktivne politike zapošljavanja koje provodi Hrvatski zavod za zapošljavanje odnose se na potpore za zapošljavanje, potpore za samozapošljavanje, potpore za usavršavanje, obrazovanje nezaposlenih osoba, stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa i javne radove. Od ukupnog broja nezaposlenih osoba koje su u 2011. godini bile uključene u mjere koje se smatraju potporama za zapošljavanje, 22% je koristilo mjeru samozapošljavanja (772 osobe), pri čemu je otvoreno 644 obrta, 115 trgovačkih društava i ostvareno je 15 samozapošljavanja u okviru slobodnih profesija.

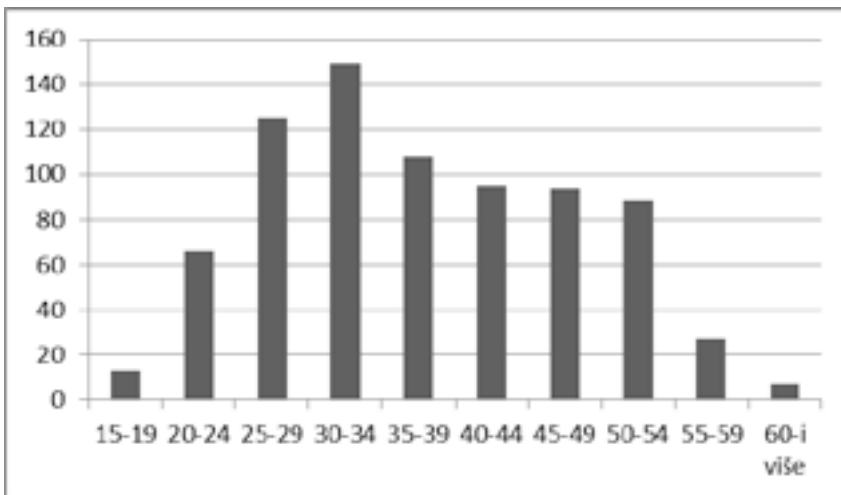
U svim županijama Republike Hrvatske u 2011. godini korištene su potpore za samozapošljavanje. Najveći broj samozapošljavanja ostvaren je u Gradu Zagrebu (17,6%) i Osječko-baranjskoj županiji (15,5%); slijedi Primorsko-goranska (10,1%), Virovitičko-podravska (6,7%), Splitsko-dalmatinska (5,5%), Vukovarsko-srijemska (5,4%), Sisačko-moslavačka i Dubrovačko-neretvanska županija (3,6%). U ostalim županijama ostvareno je manje od 3,5% potpora, a najmanje ostvarenih potpora za samozapošljavanje (manje od 1%) bilježi Ličko-senjska i Koprivničko-križevačka županija.

Grafikon 1. Prikaz deset županija RH s najvećim brojem korištenja potpora za samozapošljavanje u 2011. godini

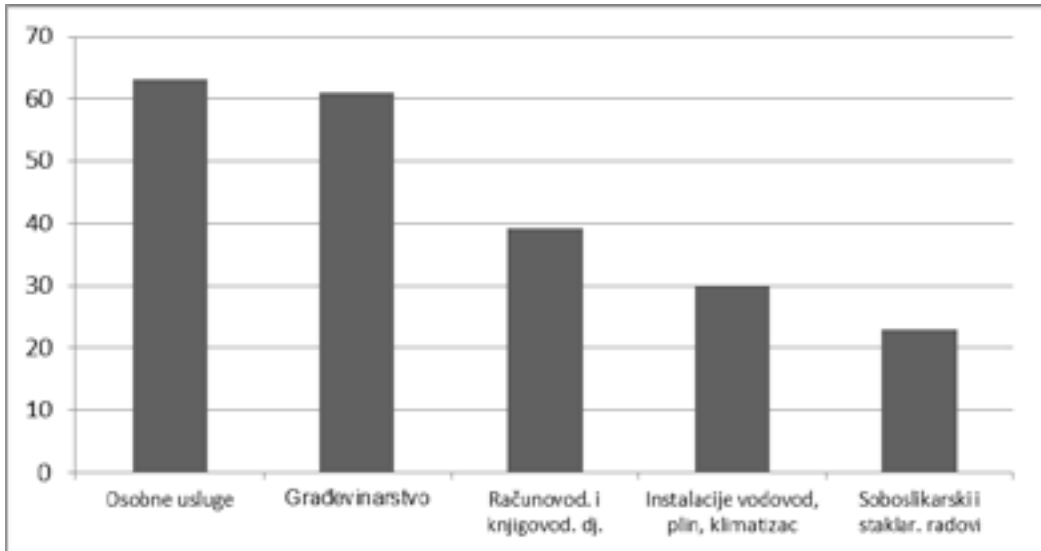
Prema stupnju razvijenosti jedinica lokalne i područne samouprave, četiri od deset županija u kojima je ostvaren najveći broj samozapošljavanja (Osječko-baranjska, Virovitičko-podravska, Vukovarsko-srijemska i Sisačko-moslavačka županija) spadaju u prvu skupinu čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 75% prosjeka Republike Hrvatske. Samozapošljavanjem i pokretanjem novih gospodarskih subjekata smanjuje se nezaposlenost, povećava dohodak po stanovniku i proračunski prihod jedinica lokalne, odnosno područne samouprave po stanovniku čime se utječe na povećanje vrijednosti indeksa razvijenosti. Podaci o gospodarskoj aktivnosti na županijskim razinama (MINPO, 2011.) također pokazuju velike regionalne nejednakosti i koncentraciju malih i srednjih poduzeća u nekoliko velikih urbanih središta i njihovoj okolini (Zagreb, Split, Rijeka) što ukazuje na veliku potrebu ravnomjernog regionalnog razvoja. U mjeru potpore za samozapošljavanje u 2011. godini uključeno je 38,8% žena i 61,2% muškaraca, a udio uključenih mladih osoba do 29 godina iznosi 26,4%.

Grafikon 2. Broj osoba uključenih u mjeru potpore za samozapošljavanje prema dobi (2011. god.)

Od 155 djelatnosti u kojima su registrirana 772 gospodarska subjekta, najveći broj ostvarenih samozapošljavanja, sukladno Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti, ostvaren je u području sljedećih djelatnosti: osobne usluge, građevinarstvo (gradnja stambenih i nestambenih zgrada, građevina niskogradnje, završni građevinski radovi), računovodstvene i knjigovodstvene djelatnosti, uvođenje instalacija vodovoda, kanalizacije, plina, grijanja i klimatizacije te soboslikarski i staklarski radovi.

Grafikon 3. Prikaz najčešćih djelatnosti gospodarskih subjekata osnovanih uz pomoć mjere poticanja samozapošljavanja u 2011. godini

Prema razini obrazovanja, najveći broj osoba (76%) koje su uključene u mjeru potpora za samozapošljavanje imaju završenu trogodišnju ili četverogodišnju srednju školu, odnosno imaju strukovne kvalifikacije.

Jačanje konkurentnosti hrvatskog poduzetništva temelji se, između ostalog, na poticanju i unaprjeđenju proizvodnih procesa i tržišne konkurentnosti proizvoda, odnosno jačanju proizvodnih djelatnosti i osnivanju proizvodnih gospodarskih subjekata. Potpore za samozapošljavanje ostvarene su unutar 32 različite proizvodne djelatnosti od kojih su najbrojnije proizvodnja odjeće, gotovih tekstilnih proizvoda i pribora za odjeću, proizvodnja keramičkih proizvoda za kućanstvo, proizvodnja namještaja, građevne stolarije i elemenata, proizvodnja kruha, svježih peciva, slastičarskih proizvoda i kolača.

U nastavku donosimo nekoliko primjera dobre prakse dodijeljenih potpora za samozapošljavanje u 2011. godini.

2.1. Servisiranje kućanskih aparata

Ženska osoba (42 godine), prodavačica s pet godina radnog iskustva, dugotrajno je nezaposlena te je dobila sredstva za samozapošljavanje u iznosu od 29.190,40 kn. Otvorila je poduzeće čija je djelatnost servisiranje kućanskih aparata. Dugi niz godina radila je sa suprugom na sličnim poslovima. Suprug je elektromehaničar s 20 godina radnog iskustva i položenim ispitom za održavanje i rukovanje rashladnim i klima uređajima (Uvjerenje FiB). Za navedenu djelatnost osoba je raspolagala obiteljskom ušteđevinom, kompletnim alatom, uredskom opremom, vozilom prikladnim za obavljanje djelatnosti. Priložila je pismo namjere o poslovnoj suradnji s tvrtkama Elektrolux d.o.o., i Ecos d.o.o, te kupoprodajne ugovore s prodavačima rashladnih tvari i alata za servisiranje bijele tehnike od kojih je kupila potrebnu opremu i sredstva za rad. Uredno izvršava ugovorne obveze (trajanje ugovornih obveza od 11.11.2011. do 10.11.2012.)

2.1. Usluge grafičkog i web-dizajna

Ženska osoba (40 godina), diplomirani grafički inženjer s 15 godina radnog iskustva u području web-dizajna i grafičkog dizajna, otvorila je obrt koji pruža usluge grafičkog i web-dizajna. Posjedovala je potrebnu računalnu opremu za obavljanje navedene djelatnosti te je uz zahtjev dostavila i četiri pisma namjere o budućoj suradnji (Društvo psihologa Istre, Dom za psihičke bolesne osobe Vila Maria, Digitalni klik d.o.o., udruga Veliki mali čovjek). Odobrena su joj sredstva u iznosu od 36.011,12 kn, a ugovorne obveze uredno izvršava (trajanje ugovornih obveza od 09.11.2011. do 08.11.2012.)

2.2. Izrada suvenira

Ženska osoba (40 godina), prodavačica s više od 12 godina radnog iskustva, dugotrajno je nezaposlena te je otvorila obrt za izradu suvenira. Prilikom dostavljanja poslovnog plana priložila je i ugovor o najmu poslovnog prostora u Zagrebu. Sredstva su joj isplaćena u iznosu od 29.190,40 kn, a ugovorne obveze uredno izvršava (trajanje ugovornih obveza od 06.05.2011. do 05.05.2012.).

2.3. Krojački obrt

Ženska osoba (43 godine), odjevna tehničarka s 22 godine radnog iskustva, otvorila je krojački obrt u kojem će pružati usluge popravaka, skraćivanja, prepravljivanja odjeće i sl. te su joj odobrena sredstva u iznosu od 29.190,40 kn. Pri podnošenju zahtjeva dostavila je ugovor o najmu prostora te je posjedovala industrijsku šivaću mašinu. Uredno izvršava ugovorne obveze (trajanje ugovornih obveza od 10.10.2011. do 09.10.2012.).

3. Žene na tržištu rada

Hrvatski zavod za zapošljavanje u svom radu prati smjernice i politike zapošljavanja zemalja Europske unije te je kao prioritet aktivne politike tržišta rada prepoznao naročito osjetljive skupine žena kojima je potrebna dodatna potpora. To su nezaposlene žene u dobi iznad 40 godina, dugotrajno nezaposlene žene, neaktivne žene te nezaposlene žene pripadnice nacionalnih manjina, posebice žene Romkinje. Prema potrebama navedenih ciljnih skupina predložen je projekt „Žene na tržištu rada“, koji je financiran iz predpristupnog IPA programa, unutar IV. komponente – Razvoj ljudskih potencijala. Hrvatski zavod za zapošljavanje imao je ulogu provedbenog tijela nadležnog za ugovaranje i praćenje provedbe projekata, korisničke institucije nadležne za definiranje ciljeva i prioriteta u skladu s potrebama hrvatskoga tržišta rada te je bio korisnik projekata i partner u provedbi programa bespovratnih sredstava.

Osim izravnog utjecaja na osnaživanje navedenih ciljnih skupina žena, ovaj projekt usmjeren je i na jačanje kapaciteta najznačajnijih partnera Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje i dionika tržišta rada: civilnog sektora, institucija koje pružaju usluge rehabilitacije, psiho-socijalne podrške, razvoja ljudskih potencijala, usluge obrazovanja, profesionalnog usmjeravanja te poslodavaca, sindikata, komora, jedinica lokalne i područne samouprave, razvojnih agencija i dr.

Kroz IPA program dodjele bespovratnih sredstava u okviru projekta „Žene na tržištu rada“ ukupno je financirano i provedeno osamnaest projekata, a u nastavku donosimo informacije o nekima od njih kao primjere dobre prakse (Taylor, A., Hazl, V., 2011.).

3.1. M.O.T.S. – Novim vještinama do novih mogućnosti

Projekt je trajao godinu dana (studenj 2010. - studeni 2011.), provoditelj projekta bila je humanitarna i mirotvorna udruga DEŠA – Dubrovnik, uz partnere Dubrovački centar za poduzetništvo i Hrvatski zavod za zapošljavanje - Područnu službu Dubrovnik. Projekt je bio izrazito usmjeren na jačanje partnerstva i umrežavanje projektnih partnera u cilju stvaranja modela koji će povećati zapošljivost nezaposlenih žena uz promicanje jednakih mogućnosti za žene na tržištu rada. Ciljna skupina bile su dugotrajno nezaposlene žene starije od 40 godina s područja Dubrovačko-neretvanske županije. U nizu programa osposobljavanja i različitih projektnih aktivnosti usmjerenih na pomoć i osnaživanje žena za zapošljavanje ili pokretanje vlastitog posla, sudjelovalo je 235 nezaposlenih žena. Kroz projekt je pokrenut poduzetnički trening „Od ideje do realizacije“, s ciljem upoznavanja s osnovama poduzetništva i mogućim načinima prevladavanja teškoća s kojima se poduzetnici obično susreću u počecima svoga rada. Također, kroz projekt su održane radionice za izradu tradicionalnih autohtonih suvenira i tečajevi stranih jezika (engleski i francuski). Sudionice su bile uključene i u treninge za unaprjeđenje vještina traženja posla s ciljem povećanja svijesti o sebi, svojim znanjima, vještinama i sposobnostima, prepoznavanja i procjene vlastitih sposobnosti te povećanja povjerenja u vlastite kompetencije, a time i povećanja motivacije za posao. Projekt M.O.T.S. polučio je izniman uspjeh – zaposleno je 68 sudionica, a devet je pokrenulo je vlastiti posao.

3.2. Žene – most ka zajedničkom uspjehu

Projekt je trajao godinu dana (studenj 2010. – studeni 2011.), provoditelj projekta bio je Vukovarski institut za mirovna istraživanja i obrazovanje (VIMIO), a partneri u projektu bili su Grad Vukovar, Grad Obrovac i Hrvatski zavod za zapošljavanje – Područna služba Sisak. Projekt je bio namijenjen nezaposlenim ženama starijim od 40 godina i dugotrajno nezaposlenim ženama u Vukovarsko-srijemskoj, Sisačko-moslavačkoj i Zadarskoj županiji. Sve sudionice projekta imale su „zajedničku povijest“ – domovinski rat kao prekretnicu u životu. Sve su bile mlade, udane žene, sa završenom srednjom školom i prije početka rata, imale su po nekoliko godina radnog iskustva u tvornicama, trgovinama i bolnicama. Rat je zaustavio sve njihove planove te su mnoge od njih živjele kao izbjeglice u inozemstvu ili izbjegličkim naseljima, a neke su ostale u Vukovaru. Projekt je bio usmjeren na osnaživanje potencijala i povećanje mogućnosti za zapošljavanje i samozapošljavanje žena u nepovoljnom položaju na tržištu rada kroz povećanje njihovih vještina i kompetencija. Tako su projektne aktivnosti bile usmjerene na unaprjeđenje njihovih komunikacijskih vještina, stjecanje znanja i vještina za izradu predmeta od gline te razvoj ženskog poduzetništva.

Na radionicama za izradu predmeta od gline sudjelovale su 54 žene, a 104 žene sudjelovale su na radionicama za unaprjeđenje komunikacijskih vještina. Kroz projekt su osnovane tri ženske udruge – centri za rad s glinom u Vukovaru, Petrinji i Obrovcu te je osigurano poslovno savjetovanje za 29 već postojećih poduzetnica.

3.3. Vrijeme je za žene

Projekt je trajao godinu dana (studenj 2010. – studeni 2011.), provoditelj projekta bilo je Udruženje za mir i ljudska prava „Baranja“ uz partnere Hrvatski zavod za zapošljavanje - Područna služba Osijek, Diakonu Evangeličke crkve Osijek, općine Popovac, Draž i Petlovac i Ekumenski forum europskih kršćanki iz Osijeka. Projekt je bio usmjeren na povećanje mogućnosti zapošljavanja ne-

zaposlenih žena u ruralnim područjima (Baranja) i pružanju pomoći pri njihovom ulasku na tržište rada. Osobiti izazov projekta bile su upravo specifičnosti ruralnih područja kao što su smanjene mogućnosti zapošljavanja i obrazovanja te smanjena dostupnost informacija važnih za povećanje konkurentnosti na tržištu rada. Pomoću Projekta organizirano je osposobljavanje žena za njegovateljice, proizvodnju povrća i proizvodnju začinske paprike te je ukupno osposobljeno 69 žena. U sklopu Projekta također su provedeni treninzi za razvoj osnovnih poduzetničkih vještina i motivacijske radionice za jačanje samopouzdanja i samopoštovanja. Nabavljeno je jedanaest novih plastenika za plastenički uzgoj povrća u cilju samozapošljavanja i pokretanja vlastitog posla. Naime, plasteničkim uzgojem povrća Udruženje „Baranja“ počelo se baviti još 2009. godine kroz projekt financiran sredstvima Svjetske banke, pri čemu je nabavljeno 25 obiteljskih plastenika koji su dodijeljeni na korištenje zadrugarima i kooperantima. Promotivne aktivnosti osnažene su provođenjem „Sajma zimnice“ namijenjenog proizvođačima povrća, voća i prerađevina od povrća i voća. Nakon provedenih osposobljavanja, pet njegovateljica je zaposleno, jedna žena je pokrenula vlastiti posao (proizvodnja crvene paprike), a žene koje su se već bavile uzgojem voća i povrća povećale su svoju proizvodnju.

4. Zaključak

Prema podacima Ministarstva poduzetništva i obrta, mali i srednji poduzetnici u Hrvatskoj čine 99,5 % ukupnog gospodarstva te kreiraju preko 50 % hrvatskog BDP-a, zapošljavaju više od 570.000 radnika i sudjeluju s više od 40 % udjela u ukupnom izvozu (MINPO, 2011.). Naveli smo samo neke od brojnih primjera dobrih praksi samozapošljavanja uz pomoć aktivnih mjera politike zapošljavanja te putem projekata financiranih u okviru aktualnog predpristupnog programa IPA koji financira domaće potrebe razvoja. S obzirom da je malo i srednje poduzetništvo glavni pokretač razvoja svakog modernog gospodarstva, potrebno je osnažiti njegove kapacitete za mogućnosti korištenja daleko većih izvora financiranja namijenjenih novim mjerama i projektima kroz strukturne fondove koji će Republici Hrvatskoj postati dostupni nakon pristupanja EU.

Entrepreneurship and Self-employment - Examples of Good Practice

Abstract

The aim of the Croatian Government's economic policy is to establish a competitive, environmentally and socially responsible, knowledge-based and export-oriented market economy. In an effort to achieve the goal of economic policy (gradually increase the rate of economic growth to 2015. year ranged at approx. 5%), further measures aimed at economic growth and new jobs, economic recovery and development of entrepreneurship, active employment measures, create a new industrial policy, improving the business environment, development institutions and encourage new investment, technology development, strengthening the competitiveness etc. As a form of reductions in unemployment, entrepreneurship and self-employment are an important part of active labor market policies and active employment measures in Croatia. This paper will present some examples of good practice in 201. related to self-employment of unemployed persons and the implementation of active employment policy for women at a disadvantage in the labor market.

Keywords: self-employment, entrepreneurship, production, women in the labour market

Literatura:

1. Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja 2011. – 2012. godine (2011).
2. http://www.hzz.hr/docslike/NPPZ_2011-2012_Final.pdf (dostupno 29.5.2012.)
3. Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (2010.)
4. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_89_2508.html (dostupno 29.5.2012.)
5. Poduzetnički impuls – Plan poticanja poduzetništva i obrtništva za 2012. godinu (2012.)
6. <http://www.minpo.hr/UserDocsImages/PODUZETNICKI%20IMPULS.pdf> (dostupno 29.5.2012.)
7. Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva 2008. - 2012. godine (2008.)
8. <http://www.mingorp.hr/default.aspx?id=1618> (dostupno 29.5.2012.)
9. Program Vlade Republike Hrvatske za mandat 2011. – 2015. godine (2011.)
10. http://www.mvvp.hr/CustomPages/Static/HRV/files/111227-Program_Vlade_2011-2015.pdf (dostupno 29.5.2012.)
11. Strateški plan Ministarstva poduzetništva i obrta za razdoblje od 2012. – 2014. Godine (2012.)
<http://www.minpo.hr/UserDocsImages/MINPO%20STRATE%20PLAN%202012%20DO%202014.pdf>
(dostupno 29.5.2012.)
12. Uredba o indeksu razvijenosti (2010.)
13. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_05_63_1999.html (dostupno 29.5.2012.)
14. European Commission (2010). Europe 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, Brussels
17. Taylor, A., Hazl, V. (2011.) Priručnik s primjerima dobre prakse u provedbi mjera aktivne politike zapošljavanja za žene u nepovoljnom položaju na tržištu rada. Zagreb: Hrvatski zavod za zapošljavanje